

ประกาศสำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
เรื่อง เปิดรับข้อเสนอโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ
เยาวชนและแรงงานนอกระบบ ปี ๒๕๖๕

ด้วยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้จัดทำโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ ปี ๒๕๖๕ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้ รวมทั้งให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และการยกระดับความสามารถของคนไทย โดยมีพื้นที่การดำเนินงานครอบคลุมทั่วประเทศ

เพื่อให้การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง กสศ. จึงขอเชิญชวนหน่วยงาน สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรชุมชน มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ และกิจการเพื่อสังคม (หน่วยเสนอโครงการ) ที่มีแนวคิดมุ่งเน้นพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรมนุษย์ที่เปราะบางที่สุดในสังคมไทย ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนยกระดับขีดความสามารถของชุมชนในการเชื่อมโยงทุนทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการสร้างความรู้คิดทางปัญญาของกลุ่มเป้าหมายให้มีทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะอาชีพและทักษะชีวิต เพื่อการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ร่วมยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อรับการสนับสนุนทุนจาก กสศ. ดังนี้

ข้อ ๑ คุณสมบัติของหน่วยเสนอโครงการ

๑.๑ สถานภาพ หน่วยงาน สถาบันการศึกษาทั้งรัฐและเอกชน องค์กรชุมชน มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ และกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือมีเอกสารรับรองสถานะการจัดตั้งหน่วยงาน มีแนวคิดและ/หรือมีประสบการณ์การพัฒนาทักษะอาชีพและนวัตกรรมชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิสาหกิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจเพื่อสังคม สถาบันการศึกษา และองค์กรสาธารณประโยชน์ที่ทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น

๑.๒ หน่วยเสนอโครงการต้องสามารถทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส ดังนี้

๑.๒.๑ จัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ในด้านทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ ทักษะวิชาการ ทั้งในระบบการศึกษาหรือการศึกษาทางเลือก และเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการพัฒนาเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยดำเนินงานร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่ ตลอดจนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายระดับบุคคล ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับครอบครัว และชุมชน ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวางแผนการแก้ปัญหาเชิงระบบ เช่น การเชื่อมโยงระบบส่งต่อความช่วยเหลือ การเชื่อมโยงกับระบบแสวงหาและการจัดการทรัพยากร การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ที่เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่

๑.๒.๒ จัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยเป็นหน่วยงานที่มีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพและต่อยอดนวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพบนฐานข้อมูลความรู้ ทักษะชุมชน ทักษะทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร ตลอดจนร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์ห่วงโซ่การผลิตทั้งในชุมชนและนอกชุมชน มีรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพที่เน้นการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ หรือในชุมชนท้องถิ่น หรือมีการพัฒนาในรูปแบบสร้างสรรค์สิ่งใหม่ทั้งที่เป็นกระบวนการทางความคิดและการนำนวัตกรรมมาแก้ไขปัญหาของชุมชน เช่น การใช้ฐานข้อมูล เทคโนโลยี เครือข่ายความร่วมมือหรือแพลตฟอร์มออนไลน์

๑.๓ หน่วยเสนอโครงการมีเครือข่ายความร่วมมือการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ขึ้นกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถบูรณาการเชื่อมโยงการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการระดมทรัพยากรและเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของการทำงานในพื้นที่ อีกทั้งภาคีเครือข่ายมีความรู้ความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย ทั้งด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และสามารถสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างสร้างสรรค์ ด้วยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่

ข้อ ๒ หน่วยเสนอโครงการต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน ทั้งข้อมูลพื้นที่ดำเนินงานและกลุ่มเป้าหมาย ข้อเสนอโครงการต้องมีข้อมูลดังนี้ ๑) ข้อมูลชุมชนหรือพื้นที่ดำเนินการ รวมทั้งวิเคราะห์โอกาสและศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนหรือพื้นที่ดำเนินการ ๒) ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส และการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน ๓) มีแผนการดำเนินโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ศักยภาพ และบริบทชุมชน/พื้นที่

ข้อ ๓ สำคัญ เงื่อนไขการดำเนินงานโครงการ และหลักเกณฑ์กลุ่มเป้าหมาย รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๑ และ ๒

ข้อ ๔ การเสนอโครงการ ผู้สนใจสามารถศึกษาประกาศสนับสนุนทุน ได้ตั้งแต่วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕ โดยหน่วยเสนอโครงการที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๑ และ ๒ และมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการสามารถยื่นข้อเสนอโครงการผ่านระบบออนไลน์ที่ www.eef.or.th ได้ตั้งแต่วันที่ ๑๗-๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ภายในเวลา ๑๖.๓๐ น. โดยเอกสารที่หน่วยเสนอโครงการนำส่งให้แก่ กสศ. จะต้องเป็นเอกสารที่ถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ รวมถึงต้องนำส่งให้ครบถ้วนตามรายการที่กำหนด ทั้งนี้ กสศ. ขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่รับพิจารณาข้อเสนอโครงการของหน่วยเสนอโครงการที่เอกสารหลักฐานไม่ถูกต้องครบถ้วน

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ ๐๒ ๐๗๙ ๕๔๗๕ กด ๓ โทรศัพท์มือถือ ๐๖ ๕๙๖๙ ๑๓๖๔ และทางอีเมล community@eef.or.th

ข้อ ๕ ในกรณีมีปัญหาใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามประกาศนี้ กสศ. สงวนสิทธิ์ให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และคำวินิจฉัยนั้นถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๕

(นายไกรยศ ภัทราวาท)

ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

เอกสารแนบท้าย ๑
ประกาศเปิดรับข้อเสนอโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ
เยาวชนและแรงงานนอกระบบ ปี ๒๕๖๕

สาระสำคัญและเงื่อนไขการดำเนินงานโครงการ

ข้อ ๑ กรอบแนวคิด

โครงการนี้มุ่งเน้นกระบวนการค้นหารูปแบบ สร้างกระบวนการทางสังคมขึ้นมาใหม่ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะเยาวชนนอกระบบ การศึกษาและแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มทรัพยากรมนุษย์ที่เปราะบางที่สุดในระบบเศรษฐกิจของไทย ได้ค้นพบศักยภาพตนเอง พึ่งพาตนเองได้ และยกระดับการทำงานเชิงระบบ โดยทำงานร่วมในลักษณะภาคี เครือข่ายในพื้นที่ ระหว่างภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคเอกชน เน้นการใช้หน่วยจัดการเรียนรู้ เป็นจุดคานงัดสำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเพิ่มขีดความสามารถหน่วยจัดการเรียนรู้ให้มีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายและพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำรงชีวิต เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการเรียนรู้และมีการพัฒนาตนเอง นำไปสู่การดำรงชีวิตอิสระตามความต้องการ สามารถพึ่งตนเองและจัดการตนเองได้ ตลอดจนเลื่อนสถานะทางความคิด และความรู้ไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาว โดยใช้ชุมชน/พื้นที่เป็นฐานของการสร้างนิเวศการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างสังคมของการพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมเรียนรู้ ดูแลและแบ่งปัน

ข้อ ๒ นิยามสำคัญ

๒.๑ การส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะเยาวชนและแรงงานนอกระบบ หมายถึง กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ ที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาสตามหลักเกณฑ์ของ กสศ. ให้มีทักษะการเรียนรู้ทั้งด้านทักษะชีวิต และทักษะวิชาชีพ/วิชาการ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และเชื่อมโยงกับฐานเศรษฐกิจ ฐานสังคม และฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผ่านการปฏิบัติการร่วมที่มีความต่อเนื่อง ยึดโยงและการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นกระบวนการทำงานที่ร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เช่น สภาผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่างๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การมีชุมชนหรือพื้นที่นวัตกรรมที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

๒.๒ เยาวชนนอกระบบการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาแล้ว และมีอายุ ๑๕-๒๔ ปี โดยครอบคลุมถึงเยาวชนผู้ที่ออกจากการศึกษากลางคัน เยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา รวมถึงเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อความเปราะบางจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ (คุณสมบัติของผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๒)

๒.๓ แรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน และเป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือเป็นผู้ด้อยโอกาส (คุณสมบัติของผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๒)

๒.๔ หน่วยจัดการเรียนรู้ หมายถึง หน่วยที่มีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนนอกระบบ การศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ ได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย บนฐานข้อมูล ความรู้ ทักษะชุมชน ทักษะทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร รวมทั้งเชื่อมโยงความร่วมมือและระดมทรัพยากร ของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ เช่น หน่วยงาน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ศูนย์ การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ มูลนิธิ องค์กรสาธารณประโยชน์ องค์กรเอกชนและกิจการเพื่อสังคม

๒.๕ การพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้และ การพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อยกระดับการศึกษาที่เชื่อมโยงกับฐานเศรษฐกิจ ฐานสังคมและฐานทรัพยากรที่มีอยู่ ในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติข้อมูล ความรู้ ทักษะทางสังคม จิตใจ วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และ สุขภาพ ผ่านการปฏิบัติการร่วมที่มีความต่อเนื่อง ยึดโยงและการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นกระบวนการ ทำงานที่ร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น เช่น สภาผู้นำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การ มีชุมชนหรือพื้นที่นวัตกรรมที่สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

๒.๖ โครงการต่อยอดและขยายผล หมายถึง โครงการพัฒนาอาชีพและนวัตกรรมโดยใช้ชุมชน เป็นฐานที่ได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการฯ จาก กสศ. เพื่อยกระดับผลลัพธ์การทำงานทั้งด้านการส่งเสริม สนับสนุนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการ ประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนมีการบูร ณาการทำงานร่วมกันกับองค์กรภาคีในพื้นที่ ในลักษณะสานพลัง (Synergy) ที่พัฒนาเชิงระบบ ทั้งมิติ เศรษฐกิจ การศึกษา และเชิงนิเวศ ที่สามารถนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับชุมชนท้องถิ่น ร่วมกัน และเป็นแหล่งเรียนรู้ได้

ข้อ ๓ วัตถุประสงค์ของการสนับสนุนทุนโครงการ

๓.๑ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือ แรงงานนอกระบบให้เข้าถึงการเรียนรู้ตามความต้องการในรูปแบบต่างๆ และได้รับโอกาสพัฒนาตามศักยภาพ มีทักษะการเรียนรู้และการประกอบอาชีพที่มีคุณภาพนำไปสู่การมีอาชีพ รายได้ดี และคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.๒ เพื่อค้นหานวัตกรรมชุมชนที่เสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มเป้าหมายและชุมชนให้ สามารถพึ่งพาตนเองได้จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อ ๔ รูปแบบการดำเนินงานโครงการ

หน่วยเสนอโครงการต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ดังนี้

๔.๑ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์เฉพาะสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือ แรงงานนอกระบบ แต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มยากจน กลุ่มแม่วัยใส กลุ่มพิการ กลุ่มชาติพันธุ์ โดยคำนึงบริบทพื้นที่ สภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๔.๒ เป็น Change Agent ในพื้นที่ โดยทำหน้าที่เปิดพื้นที่เรียนรู้ ประสานและเชื่อมโยงทรัพยากร จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดการความรู้จากการปฏิบัติการสู่เปลี่ยนแปลงหรือสามารถแก้ไข ปัญหาในพื้นที่ได้ เพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบให้มีทักษะ สำคัญ (Skill Set) ในการดำรงชีวิต ทั้งทักษะอาชีพและการประกอบการ (Technical Skill) ทักษะชีวิต (Soft Skill) และทักษะการเงินและเศรษฐกิจครัวเรือน (Financial Skill) โดยใช้ชุมชน/พื้นที่ เป็นฐานหรือดำเนินงาน ร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรในพื้นที่

หน่วยเสนอโครงการที่ประสงค์ทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ สามารถดำเนินงานได้ใน ๒ ลักษณะ ดังนี้

<p style="text-align: center;">การจัดการเรียนรู้สำหรับ เยาวชนนอกระบบการศึกษา</p>	<p style="text-align: center;">การพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับ เยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ จัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพ ตามสิทธิการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เน้นพัฒนา ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ ทักษะวิชาการ โดย สร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน ➤ พัฒนาทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิต เพื่อ สร้างภูมิคุ้มกันจากปัจจัยเสี่ยง มีวุฒิภาวะ ทางอารมณ์ ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง ของสังคม และแก้ไขปัญหาชีวิตได้ ➤ เตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพใน อนาคต เพื่อพัฒนาทักษะในการค้นหาโอกาส ด้านอาชีพ ทักษะที่จำเป็นในการประกอบ อาชีพ ทดลองทำงานในสถานที่จริง 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ พัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยกำหนด รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ➤ พัฒนาทักษะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการประกอบ อาชีพ ๔ ด้าน (๑) ทักษะการดูแลสุขภาพพื้นฐาน กายและ ใจ ของบุคคล ครอบครัว และชุมชน (๒) ทักษะอาชีพและ การประกอบการ (๓) ทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ (๔) ทักษะ ชีวิตด้านการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและการบริหาร หนี้สิน ➤ พัฒนารูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเป็น ผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือแรงงานฝีมือในชุมชน โดย ออกแบบการปฏิบัติงานจริงในชุมชนหรือสถานประกอบการ และการเพิ่มรายได้

หน่วยเสนอโครงการที่มีคุณสมบัติตามข้อ ๑ ของประกาศเปิดรับข้อเสนอโครงการฯ และข้อ ๔ ของเอกสารแนบท้ายประกาศ ๑ ที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการให้ส่งข้อเสนอโครงการประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยต้องแสดงแนวคิด วิธีการดำเนินงาน และงบประมาณที่ชัดเจน ครบถ้วน ตามที่กำหนดดังนี้

ประเภทโครงการ	การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา	การพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ
กลุ่มเป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> ● เยาวชนนอกระบบการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> ● เยาวชนนอกระบบการศึกษา ● แรงงานนอกระบบ ● ครัวเรือนนอกระบบ (หมายถึง ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนประกอบไปด้วยเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ)
คุณสมบัติของกลุ่มเป้าหมายตามเอกสารแนบท้ายประกาศ ๒		

ประเภท โครงการ	การจัดการเรียนรู้สำหรับ เยาวชนนอกระบบการศึกษา	การพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา และ/หรือแรงงานนอกระบบ
พื้นที่ดำเนินงาน	<p>สามารถดำเนินการได้ ๒ ลักษณะ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ระดับชุมชน หรือตำบล (ไม่เกิน ๔ พื้นที่) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ๕๐-๑๕๐ คน ● ระดับจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด (อย่างน้อย ๓ อำเภอ) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ๒๕๐-๓๐๐ คน 	<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับชุมชน หรือตำบล (ไม่เกิน ๔ พื้นที่) จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ๕๐-๑๕๐ คน
งบประมาณ	<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับชุมชน หรือตำบล งบประมาณไม่เกิน ๑.๕ ล้านบาทต่อโครงการ ● ระดับจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด งบประมาณไม่เกิน ๓ ล้านบาทต่อโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับชุมชน หรือตำบล งบประมาณไม่เกิน ๑.๕ ล้านบาทต่อโครงการ ● กรณีเป็นโครงการต่อยอดและขยายผลการพัฒนาทักษะอาชีพและนวัตกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ต้องมีการสนับสนุนจากองค์กรภาคี เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยมีทรัพยากรสมทบในโครงการซึ่งเป็นได้ทั้ง งบประมาณ หรือทรัพยากรที่ไม่ใช่งบประมาณ หรือทั้งสองอย่าง เช่น งบประมาณ บุคลากร วิชาการ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าโครงการนั้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/พื้นที่ กลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดความร่วมมือของหน่วยงานที่ร่วมดำเนินงาน รวมถึงเกิดประโยชน์ต่อผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ

ประเภทโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบจะได้รับพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ หากเลือกดำเนินงานดังนี้

- ๑) สัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนนอกระบบการศึกษา ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐
- ๒) กลุ่มเป้าหมายแรงงานนอกระบบมีบุตรหรือธิดากำลังศึกษาอยู่ไม่เกินการศึกษาภาคบังคับหรือ ม.๓ ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ของจำนวนที่ได้รับคัดเลือกทั้งหมด
- ๓) สามารถดำเนินงานพัฒนากลุ่มเป้าหมายเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ ในลักษณะครัวเรือน

ข้อ ๕ ข้อเสนอโครงการ ต้องแสดงแนวคิดและวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยมีข้อมูลและหลักฐานที่เชื่อถือได้เพื่อสนับสนุนประเด็น ดังต่อไปนี้

๕.๑ ความพร้อมและความเชื่อมั่น หน่วยเสนอโครงการต้องแสดงให้เห็นความพร้อมใน ๓ ด้าน ได้แก่

๕.๑.๑ การวิเคราะห์ชุมชน/พื้นที่ โดยมีข้อมูลการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ ชุมชน ชุมชน ทหารยากร ชุมชนบุคคล ชุมชนทางเศรษฐกิจ ชุมชนทางสังคม ชุมชนทางความรู้ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนข้อมูลภายนอกที่มีผลต่อชุมชน รวมถึงการเข้าใจสภาพพื้นที่ในการดำเนินงาน เพื่อการออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน/พื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย

๕.๑.๒ การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย โดยมีข้อมูลกลุ่มเป้าหมายตรงตามคุณสมบัติที่กำหนด มีข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายกับระบบนิเวศสังคม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้และการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน/พื้นที่

๕.๑.๓ ศักยภาพในการทำงาน หน่วยเสนอโครงการต้องแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสบการณ์การทำงานกับกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน ท้องถิ่น พื้นที่การเรียนรู้ หรือกระบวนการสร้างการเรียนรู้ รวมถึงมีความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ ความเชี่ยวชาญ และบุคลากร

๕.๒ แนวคิดและวิธีการดำเนินงานในการเป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

๕.๒.๑ การจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ข้อเสนอโครงการต้องแสดงแนวทางการพัฒนาให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

(๑) **การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน** ตามสิทธิการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษา เพื่อใช้ในการศึกษาต่อได้เมื่อมีโอกาสเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณพื้นฐาน การคิดวิเคราะห์ มีอุปนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ การฟื้นฟูสมรรถนะการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมถึงสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

(๒) **การพัฒนาทักษะชีวิตในการดำเนินชีวิต** เพื่อให้เยาวชนนอกระบบการศึกษามีคุณลักษณะและอุปนิสัยที่พึงประสงค์ การสร้างภูมิคุ้มกันจากปัจจัยเสี่ยงและอบายมุขต่างๆ เช่น สุรา ยาเสพติด การพนัน การล่วงละเมิดทางเพศ การพัฒนาวุฒิภาวะทางอารมณ์ และความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้เพื่อเป็นพลเมืองดีของสังคม การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ การขอความช่วยเหลือ ทักษะการเผชิญกับสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ และแก้ไขปัญหาชีวิตได้

(๓) **การเตรียมความพร้อมในการประกอบสัมมาชีพในอนาคต** โดยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ มีโอกาสฝึกทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการ มีทักษะในการค้นหาโอกาสด้านอาชีพ การสื่อสารและสร้างความร่วมมือในการทำงาน มีโอกาสทดลองทำงานในสถานที่จริง การส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ และการให้คำปรึกษา ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรในชุมชน หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างองค์กรได้ในระยะต่อไป

๕.๒.๒ การพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา และ/หรือแรงงานนอกระบบ ข้อเสนอโครงการต้องแสดงแนวทางการพัฒนาให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

(๑) **การทำงานที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based)** โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอาชีบบนฐานข้อมูล ความรู้ ทักษะทางสังคม เศรษฐกิจ และทรัพยากร ให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain) ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน (Macro-Region-Communities) เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดย่อมหรือแรงงานฝีมือในชุมชน

(๒) **การพัฒนาทักษะเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ ๔ ด้าน ได้แก่**

- **ทักษะการดูแลสุขภาพจิต** ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยข้อเสนอโครงการ จะต้องแสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมชุมชนเข้าสู่วิถีสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ดี สร้างความเข้าใจระดับชุมชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพพื้นฐาน ใจ และใจ ของบุคคล ครอบครัวและชุมชน

- **ทักษะอาชีพและการประกอบการ** เน้นการประกอบการเองหรือรวมกลุ่ม การยกระดับมาตรฐานฝีมือ ตามความต้องการของผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส และทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การเพิ่มมูลค่าให้แก่การประกอบอาชีพสอดคล้องกับต้นทุนที่มีในชุมชนเป็นสำคัญ

- **ทักษะในศตวรรษที่ ๒๑** ที่เน้นให้เกิดการคิดแบบเติบโต ปรับตัวได้ (Growth Mindset & Adaptability) คิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และความรู้พื้นฐานทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) และการหาโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงทักษะด้านความสัมพันธ์ การสื่อสาร และการยอมรับส่งเสริมซึ่งกันและกัน และทักษะด้านจิตวิญญาณ การเป็นมนุษย์ที่ตระหนกรู้อย่างมีสติ เคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์และธรรมชาติ

- **ทักษะชีวิตด้านการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือนและการบริหารหนี้สิน** เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการบริหารจัดการชีวิตและการวางแผนทางการเงินแก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น การวางแผนการออกแบบวิธีการจัดการการเงินในระดับครัวเรือนเพื่อการมีชีวิตที่มั่นคง การทำบัญชีครัวเรือน การออม การจัดการรายรับรายจ่าย รวมถึงการสร้างความปลอดภัยทางอาหารเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

(๓) **รูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การส่งเสริมการมีงานทำของเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือผู้ด้อยโอกาส** ข้อเสนอโครงการต้องแสดงรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและการมีงานทำ การเพิ่มรายได้ ซึ่งนอกจากรูปแบบการฝึกทักษะแล้วต้องมีกิจกรรมปฏิบัติงานจริงในชุมชนหรือสถานประกอบการและการพิจารณาสนับสนุนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพในกรณีที่ยากไร้และด้อยโอกาส

๕.๓ ความร่วมมือกับชุมชน/พื้นที่ ข้อเสนอโครงการต้องมีความร่วมมือกับชุมชน/พื้นที่ เช่น สภาผู้นำ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สถาบันการศึกษา และสถานประกอบการในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ และการพัฒนาอาชีพหรือนวัตกรรมชุมชนอย่างยั่งยืน เช่น การใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนท้องถิ่น ทั้งอาคารสถานที่วัสดุ อุปกรณ์ฝึกอบรมหรือบุคลากร รวมถึงการสนับสนุนและพัฒนาทางวิชาการ การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพกับสถานศึกษาในพื้นที่ชุมชน การจัดหาตลาดรองรับ เป็นต้น

ข้อ ๖ การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ให้หน่วยเสนอโครงการที่ได้รับเลือกให้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้รับผิดชอบในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตาม **เอกสารแนบท้ายประกาศ ๒** โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นหรือพื้นที่ดำเนินงาน หน่วยเสนอโครงการต้องจัดเก็บข้อมูลเอกสารหลักฐานของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นหลักฐานแสดงกับสาธารณะถึงความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการดำเนินการ

ในการนี้ กสศ. อาจมีการสุ่มตรวจคุณสมบัติของหน่วยเสนอโครงการที่ได้รับการคัดเลือกและกลุ่มเป้าหมายในโครงการดังกล่าวด้วยก็ได้

ข้อ ๗ ระยะเวลาดำเนินโครงการ ระยะเวลาดำเนินโครงการไม่เกิน ๑๐ เดือน โดยสามารถเริ่มโครงการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๕ เป็นต้นไป

ข้อ ๘ งบประมาณดำเนินงาน

๘.๑ งบประมาณดำเนินงาน สำหรับประเภทโครงการจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ไม่เกิน ๓ ล้านบาทต่อโครงการ และประเภทโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ ไม่เกิน ๑.๕ ล้านบาทต่อโครงการ โดยโครงการต้องมีแผนการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม สมเหตุสมผล หรือมีงบประมาณสมทบจากหน่วยอื่นๆ รายละเอียดการสนับสนุนงบประมาณตามแบบข้อเสนอโครงการ (Proposal) ทั้งนี้ กสศ. ขอสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาหากข้อเสนอโครงการที่มีงบประมาณเกินกว่าที่กำหนด

ข้อ ๙ การจัดทำฐานข้อมูล

ข้อเสนอโครงการต้องมีแผนการจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การให้ความช่วยเหลือ ติดตาม ดูแล และการประเมินผล

ทั้งนี้ โครงการที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ จะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลและดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบสารสนเทศของ กสศ. รวมถึงกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับอื่นใดที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๐ การสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

๑๐.๑ เป็นโครงการที่บ่งบอกถึงความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยเสนอโครงการ กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือ และพื้นที่/ชุมชน

๑๐.๒ เป็นโครงการที่บ่งบอกว่าจะก่อให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีลักษณะเฉพาะ หรือเป็นเอกลักษณ์

๑๐.๓ ผลที่ได้จากการทำโครงการแสดงถึงโอกาสที่จะมีความยั่งยืน สามารถวัดผลได้ในระดับผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome)

๑๐.๔ มีการระดมทรัพยากรและสนับสนุนงบประมาณสมทบจากแหล่งอื่น ๆ

ข้อ ๑๑ การบริหารจัดการและการขยายผล

๑๑.๑ มีการจัดระบบบริหารจัดการโครงการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส ผู้รับผิดชอบโครงการมีประวัติและผลงานน่าเชื่อถือ หรือมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจ และแรงบันดาลใจที่แรงกล้า ทำให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่าจะบริหารโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีกลไกบริหารจัดการที่แสดงถึงความเชื่อถือว่าโครงการให้ประสบความสำเร็จ

๑๑.๒ มีแผนการติดตามผลการดำเนินโครงการที่ชัดเจนและเหมาะสม ในข้อเสนอโครงการสามารถระบุ ผลผลิต (Output) สำคัญในระยะต่าง ๆ ได้และสามารถระบุผลลัพธ์ (Outcome) เมื่อโครงการจบลง (ถ้ามี)

๑๑.๓ ผลผลิตสำคัญของโครงการมีคุณค่าในการเผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อขยายผล โดยอาจแปรูปเป็นสื่อเผยแพร่ที่เหมาะสม เช่น วิทยุทัศน์ คู่มือ หนังสือ เป็นต้น

ข้อ ๑๒ หลักเกณฑ์ในการพิจารณา

๑๒.๑ องค์ประกอบในการพิจารณาข้อเสนอโครงการ จะดำเนินการโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะพิจารณาคุณภาพของข้อเสนอโครงการ ดังต่อไปนี้

๑๒.๑.๑ ประเภทโครงการจัดการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา

๑) บทบาท ศักยภาพของคณะทำงาน และประสบการณ์การทำงานด้านเยาวชนนอกระบบการศึกษา พื้นที่การเรียนรู้ และกระบวนการสร้างการเรียนรู้ โดยผู้รับผิดชอบโครงการมีประวัติและผลงานน่าเชื่อถือ หรือมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและแรงบันดาลใจในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดระบบบริหารจัดการโครงการที่มีความโปร่งใส

๒) ข้อมูลและการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการของเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มเป้าหมายกับครอบครัวและชุมชน และบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวางแผนการแก้ปัญหาเชิงระบบ เช่น การเชื่อมโยงระบบส่งต่อความช่วยเหลือ การเชื่อมโยงกับระบบแสวงหาและการจัดการทรัพยากร การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ใหม่ที่เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับกลุ่มเป้าหมาย มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่

๓) กรอบแนวคิดโครงการมีความสมเหตุสมผล มีการออกแบบโครงการ มีแผนการดำเนินงานที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๔) โครงการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาการเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ การส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕) ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา ร่วมกับครอบครัวและชุมชน

๑๒.๑.๒ ประเภทโครงการพัฒนาทักษะอาชีพที่ใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษาและ/หรือแรงงานนอกระบบ

๑) บทบาท ศักยภาพของคณะทำงาน และประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน โดยผู้รับผิดชอบโครงการมีประวัติและผลงานน่าเชื่อถือ หรือมีหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและแรงบันดาลใจในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการจัดระบบบริหารจัดการโครงการที่มีความโปร่งใส

๒) ข้อมูลและการวิเคราะห์ชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย (การวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ ทุนและศักยภาพชุมชนที่จะสามารถส่งเสริมการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน)

๓) กรอบแนวคิดโครงการมีความสมเหตุสมผล มีการออกแบบโครงการ มีแผนการดำเนินงานที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

๔) โครงการแสดงให้เห็นถึงแผนการพัฒนาทักษะอาชีพ กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงการทำงานบนเส้นทางอาชีพตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ และมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมถึงการสร้างการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการมีงานทำของกลุ่มเป้าหมาย และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๕) ความร่วมมือกับหน่วยงานในชุมชนท้องถิ่นทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน และสถานประกอบการในท้องถิ่นในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอาชีพ

๖) ความสอดคล้องระหว่างกระบวนการทำงานและงบประมาณ รวมถึงการมีแผนการดำเนินงานที่มีความชัดเจนและเหมาะสม

๑๒.๒ กรณีที่เป็นโครงการต่อยอดและขยายผลการพัฒนาทักษะอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน อย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) เป็นโครงการที่เคยได้รับการสนับสนุนจาก กสศ. ในการพัฒนาทักษะอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

๒) มีแนวความคิดยกระดับผลลัพธ์การออกแบบการดำเนินโครงการทั้งด้านการส่งเสริมสนับสนุนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้

๓) โครงการต้องมีการทำงานที่บูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมถึงการระดมทรัพยากรและเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและยกระดับการพัฒนาทักษะอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

๔) โครงการต้องมีการสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยมีทรัพยากรสมทบในโครงการซึ่งเป็นได้ทั้งงบประมาณ หรือทรัพยากรที่ไม่ใช่งบประมาณ หรือทั้งสองอย่าง เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าโครงการนั้นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๕) โครงการมีโอกาสและความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุผลสำเร็จ โดยจะมีการพิจารณาประวัติส่งมอบงานตามระยะเวลาที่กำหนด และมีการใช้จ่ายเงินตามระเบียบ กสศ. ของผู้รับผิดชอบโครงการและทีมงานประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ ๑๓ การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอโครงการ

๑๓.๑ คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ จะแต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกข้อเสนอโครงการในเบื้องต้น โดยนอกจากการพิจารณาเอกสารข้อเสนอโครงการแล้ว คณะผู้ทรงคุณวุฒิอาจสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม ลงพื้นที่ หรือสัมภาษณ์ผู้ยื่นข้อเสนอโครงการเพื่อชี้แจงรายละเอียดด้วยก็ได้

๑๓.๒ เมื่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอโครงการแล้วเสร็จ จะเสนอรายชื่อโครงการที่ผ่านการคัดเลือกให้คณะอนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบพิจารณาให้ความเห็นชอบ และการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ ให้ถือเป็นที่สิ้นสุด

ข้อ ๑๔ กสศ. สนับสนุนมาตรการส่งเสริมการดำเนินงาน

เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย กสศ. จะจัดให้มีกลไกและมาตรการส่งเสริมการดำเนินโครงการที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ เช่น

๑๔.๑ จัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องแนวคิดและการพัฒนาข้อเสนอโครงการปี ๒๕๖๕ โดยผู้เสนอโครงการสามารถเข้าร่วมตามความสมัครใจ การสนับสนุนการทำงานโดยที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญและทีมพี่เลี้ยงให้คำแนะนำตลอดโครงการ

๑๔.๒ จัดประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้มีความสามารถในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ชุมชนหรือพื้นที่การเรียนรู้ การสร้างความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้อง

๑๔.๓ จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานและสนับสนุนวิชาการเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการในระดับพื้นที่

๑๔.๔ การวิจัยปฏิบัติการ เพื่อถอดความรู้และประเมินผลสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงมีการสรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้หน่วยเสนอโครงการที่เข้าร่วมโครงการต้องยินยอมให้ข้อมูลและร่วมกิจกรรมในข้อ ๑๔.๒ ถึง ๑๔.๔

ข้อ ๑๕ การทำสัญญารับประกันสนุน

๑๕.๑ กสศ. จะทำสัญญาให้ทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการกับหน่วยเสนอโครงการที่ผ่านการคัดเลือก และหน่วยเสนอโครงการมีความรับผิดชอบที่จะต้องดำเนินงานตามโครงการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

๑๕.๒ เมื่อหน่วยเสนอโครงการได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการ จะต้องดำเนินการขึ้นทะเบียนภาคีร่วมดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ที่ กสศ. กำหนด ให้แล้วเสร็จก่อนการจัดทำสัญญารับประกันสนุน

๑๕.๓ กสศ. อาจจัดให้มีกระบวนการปรับปรุงรายละเอียดข้อเสนอโครงการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมก่อนการจัดทำสัญญาได้ และหน่วยเสนอโครงการจะต้องเข้าร่วมกระบวนการดังกล่าวตามที่ได้รับแจ้งจาก กสศ.

ข้อ ๑๖ ปฏิทินดำเนินงาน

การดำเนินงาน	ระยะเวลา
ประกาศสนับสนุนทุนและรับข้อเสนอโครงการ	พฤษภาคม ๒๕๖๕
พิจารณาและปรับปรุงโครงการ จัดทำสัญญาและสนับสนุนงบประมาณ	มิถุนายน ๒๕๖๕
โครงการเริ่มดำเนินงาน	กรกฎาคม ๒๕๖๕
โครงการดำเนินงานแล้วเสร็จ	ภายใน ๑๐ เดือนนับแต่วันลงนามในสัญญา

ข้อ ๑๗ ในกรณีมีปัญหาใดๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานตามประกาศนี้ กสศ. สงวนสิทธิ์เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด และคำวินิจฉัยนั้นถือเป็นที่สุด

เอกสารแนบท้าย ๒
ประกาศเปิดรับข้อเสนอโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ
เยาวชนและแรงงานนอกระบบ ปี ๒๕๖๕

หลักเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายเยาวชนนอกระบบการศึกษาและแรงงานนอกระบบ

๑. ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

- ๑.๑ อายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- ๑.๒ ไม่ได้ศึกษา หรือการศึกษาต่ำกว่า หรือเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มัธยมศึกษาปีที่ ๖)
- ๑.๓ เป็นผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน
- ๑.๔ รายได้เฉลี่ยต่อคนไม่เกิน ๖,๕๐๐ ต่อเดือน

หมายเหตุ:

- * ต้องมีการรับรองรายได้และข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำบลที่กลุ่มเป้าหมายอยู่ในพื้นที่ เช่น ข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น ฯลฯ
- * รายได้เฉลี่ยแรงงานนอกระบบ ข้อมูลจากการวิเคราะห์จากการสำรวจแรงงานนอกระบบ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

๒. ผู้ด้อยโอกาส โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

- ๒.๑ อายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

๒.๒ ด้อยโอกาส หมายถึง ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อน ได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ หรืออยู่ในพื้นที่ความไม่สงบ หรือขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ หรือสมควรได้รับการช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม ตลอดจนจนประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบ อันจะส่งผลให้ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น รวมถึงการด้อยโอกาสลักษณะอื่นๆ ที่คณะกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาประกาศกำหนดเพิ่มเติม โดยมีลักษณะ/ประเภท ตามบัญชีแนบท้าย

ลักษณะ/ประเภท	เอกสารหลักฐานสนับสนุนการพิจารณา
๑) เยาวชนนอกระบบการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาแล้ว และมีอายุ ๑๕-๒๔ ปี โดยครอบคลุมถึงเยาวชนผู้ที่ออกจากการศึกษากลางคัน เยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา รวมถึงเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อความเปราะบางจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้	☐ หลักฐานยืนยันสถานะตัวตนที่ชัดเจนและเชื่อถือได้ จากผู้นำชุมชน องค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้อง หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น
๒) ผู้เร่ร่อน หมายถึง ผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบภัยอันตรายและเป็นปัญหาสังคม	☐ หลักฐานยืนยันสถานะตัวตนที่ชัดเจนและเชื่อถือได้ จากผู้นำชุมชน องค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้อง หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น

ลักษณะ/ประเภท	เอกสารหลักฐานสนับสนุนการพิจารณา
๓) เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือผู้ต้องขังในทัณฑสถาน หมายถึง ผู้ที่กระทำผิดและถูกควบคุมตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก	☐ หลักฐานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น
๔) ผู้พ้นโทษ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน ได้รับการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก อดภัยโทษ และได้รับการปลดปล่อยเมื่อจำคุกครบกำหนดตามคำพิพากษาของศาล รวมทั้งผู้พ้นจากการคุมประพฤติ ผู้พ้นจากการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕	☐ เอกสารรับรองการพ้นโทษ ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น
๕) ผู้ติดเชื้อ HIV ผู้ป่วยเอดส์ และครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ ☐ ผู้ติดเชื้อ HIV หมายถึง บุคคลที่มีกลุ่มอาการของโรคที่เกิดกับระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายเสื่อมหรือบกพร่อง ซึ่งเกิดขึ้นมาภายหลังไม่ได้เป็นมาแต่กำเนิด โดยมีสาเหตุมาจากเชื้อไวรัส Human Immune Deficiency Virus ☐ ผู้ป่วยเอดส์ หมายถึง ผู้ได้รับเชื้อเอดส์แล้ว และเมื่อร่างกายอ่อนแอ ระบบภูมิคุ้มกันเสื่อมหรือไม่มีภูมิคุ้มกันของร่างกาย เกิดการติดเชื้อโรคอื่น ๆ ได้ง่าย ☐ ผู้ได้รับผลกระทบจากผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ป่วยเอดส์ หมายถึง ครอบครัวของผู้ติดเชื้อ HIV และ ผู้ป่วยเอดส์	☐ ใบรับรองแพทย์ ระบุว่าเป็นผู้ติดเชื้อ HIV หรือเป็นครอบครัวของผู้ติดเชื้อ HIV (ระบุชื่อและความสัมพันธ์ในใบรับรองแพทย์) ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น
๖) คนพิการ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภทดังนี้ ☐ คนตาบอด หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นมาก จนต้องใช้สื่อสัมผัสและสื่อเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ ๖ ส่วน ๖๐ (๖/๖๐) หรือ ๒๐ ส่วน ๒๐๐ (๒๐/๒๐๐) จนถึงไม่สามารถรับรู้เรื่องแสง ☐ คนเห็นเลือนราง หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็น แต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ขยายใหญ่ด้วยอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการ หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ ๖ ส่วน ๑๘ (๖/๑๘) หรือ ๒๐ ส่วน ๗๐ (๒๐/๗๐)	☐ บัตรประจำตัวคนพิการ (ที่ยังไม่หมดอายุ) ☐ หลักฐานที่บ่งชี้ถึงการไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาคกับผู้อื่น

ลักษณะ/ประเภท	เอกสารหลักฐานสนับสนุนการพิจารณา
<p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ คนหูหนวก หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจการพูดผ่านทางการได้ยินไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งโดยทั่วไปหากตรวจการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยิน ๙๐ เดซิเบลขึ้นไป ☐ คนหูตึง หมายถึง บุคคลที่มีการได้ยินเหลืออยู่เพียงพอที่จะได้ยินการพูดผ่านทางการได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง ซึ่งหากตรวจวัดการได้ยินจะมีการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า ๙๐ เดซิเบลลงมาถึง ๒๖ เดซิเบล <p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัตัวอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญ ร่วมกับ ความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย ๒ ทักษะจาก ๑๐ ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคม/ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ ๑๘ ปี</p> <p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์หรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหวความบกพร่องดังกล่าว อาจเกิดจากโรคทางระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติดต่อ ☐ บุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และเป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้เกิดความจำเป็นต้องได้รับการศึกษาพิเศษ	

ลักษณะ/ประเภท	เอกสารหลักฐานสนับสนุนการพิจารณา
<p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมองบางส่วนที่แสดงถึงความบกพร่องในกระบวนการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นเฉพาะความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน คือ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ซึ่งไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ทั้งที่มีระดับสติปัญญาปกติ</p> <p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา</p> <p>บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจาก ความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจ หรือสมองในส่วนของการรับรู้อารมณ์หรือความคิดเช่น โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เป็นต้น</p> <p>บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วนซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรม หรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยความผิดปกตินั้นค้นพบได้ก่อนอายุ ๓๐ เดือน</p> <p>บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน</p>	

*ประเภทความต้อยโอกาส อ้างอิงจากคำจำกัดความของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์